ՖԻԱԹԼԱՐ
Իսթանպօլ իչին սէնէլիկ մէճիտ 10
Ալթը այլ. 5
Իւչ " " 3
Թաշրալար իչին մէճիտիյէ 10
Ալթը այլ. 5
Բօսթա ուճրէթի պէգչէ ալըն տըր.

ԻԼԱՆԼԱՐ
Գըրքընճի սէֆհա իչին սաթըրը 3 ղ.
Իքինճի " " " 2 ղ.
Իւչիւնճիւ " " " 1 ղ.

30 ՓԱՐԱ

Մանզումէի Էֆքեար

ՄԻՒՆԱՏԻԻ ԷՐՃԻՒԷԱՍ

1298 ՀԱԶԻՐԱՆ 18 1299 ՇԱՊԱՆ 10

Իտարէ սըրասընտա գօնուլմախան իլա-նաթ ու իխթարաթըն սաթըրը 3 ղ.
Մէքթուպլար Կ. Յ. Փանոսեան իս-մինէ եազըլըր
Իսթանպօլտա, Գալաթա Պէնդ-ճէնճիլէր-սոգաղընտա Էյսի խա-նընտա Նօ 41

30 ՓԱՐԱ

ԹԷԼԿՐԱՖ

ԱԺԱՆՍ ՀԱՎԱՍ

Բարիզ 29 յունիօ

Մ. Սիէնգիէվիչին ղայղուպէթի խնասընտա Մըսըր Ֆրանսա ժէնէրալ-գօնսօլօսխանէսի ումուրունու իտարէ իժմէք իչին, Ֆրանսանըն սապըգ Բէյրութ էյնիսի Մ. տը Վօրժ գ ճանիպէ իզամ գըլընտը։

Սէն-Բէթէրսպուրկ 29 յունիօ

Ջար հազրէթլէրինէ գարշը պիր ճինայէթ իճրասը թասավվուրունտա պուլունան պիր ֆէսատ ճէմիյէթի պուլունտուղու բէօմէն թաութ օլունուբ, —ֆէսատճըլարտան 18 քիշի թահթը թէվգիֆա ալընմըշլար տըր։

ԱԺԱՆՍ ՌԷՕԹԸՐ

Պէրլին, 29 յունիօ

Տրիկուբի բաշա վէ Բեազիմ պէյ հազարաթը պու կիւն Էմս միւթէվէճճիհէն Պէրլինտէն հարէքէթ իթմիշլէր։ Միւշարիլէյհիմ օրատա իմբէրաթօր հազրէթլէրինին հուզուրունա չըգաճագլար տըր։

ՏԱԽԻԼԻՅԷ

Մըսըրտա Ավուսթրիա ժէնէրալ-գօնսօլօսու Ավուսթրիա թէպաասընըն հիճրէթլէրինի ասլա նաւիհաթ իթմէտիկինի իլան էյլէմիշ տիր։

Ավուսթրիա տէվլէթի թարաֆընտան Իսկէնտէրիյէ բիշկեաշլըսա կէօնտէրիլէն սէֆինէ Լօտօն նամ ղըրհըը օլուպ, պունուն օնտէօրթ գըթա թօփ իլէ տէօրթ եիւզ էլլի նէֆէր ասքէրի օլտուղու Վիէննա ղազէթասընտա մէրվի տիր։

Իսկէնտէրիյէտէ մուգիմ Ավուսթրիա գօնսօլօսունուն ղէվճէսինէ տրպէտա էնտաօընտա հազարէթ վուգու պուլտուղունտա տախի տէվէրան էյլէեէն չայիա թէհազզուգ իթմէմիշ տիր։

Իսկէնտէրիյէ Ինկիլթէրրա գօնսօլօսու Մ. Գուգսօն իլէ մուավինի Մ. Գալվէրին խասթալըղլարը հէնկեամընտա միւմաիլէյհիմա վէքեալէթ իթմէք իչին, Տէրխասէթ Ինկիլթէրրա գօնսօլօսու Մ. Րէնճ Իսկէնտէրիյէյէ ազիմէթ իտէճէք տիր։

Ռուսիանըն Մըսըր ժէնէրալ-գօնսօլօսու իքի այ միւտտէթլէ մէմլէքէթի ճանիպինէ ազիմէթէ մէզունիյէթ իսթիհսալ էյլէմիշ տիր։

Տիւնքի Վարնա բօսթասըյլա Ֆրանսա ճիւմհուրիյէթի Պուքրէշ սէֆիրի պարօն Րինկ Տէրխասաթէ կէլմիշ, վէ տօղրուճա Թարապիատաքի Ֆրանսա սէֆարէթխանէսինէ կիթմիշ տիր։

Հէյպէլի ատատա քեային մէքթէպի պահրիյէ շակիրտանընըն իմթիհանը խուսուսիյէթի իճրա պուլուպ. կէչէն սէնէլէրտէն զիեատէ մուճիպի խօշնուտի պիր հալտէ օլտուղու կէօրիւլմիշ տիր. Պահրիյէ նազըրընըն վուգուֆի սավէթի իւզէրինէ, տէվլէթլու Հօպարթ բաշա հազրէթլէրի, էվվէլքի կիւն մէքթէպի մէզքիւրէ ազիմէթլէ, միւտիր վէ մուալլիմին էֆէնտիլէր իլէ շակիրտանը թէպրիգ իթմիշ տիր։

Մաքէյինի հիւմայունիտան Խըտիվ հազրէթլէրինէ քէշիտէ պույրուլան պիր գըթա թէլէկրաֆնամէտէ Մըսըրտա աասիլիկին վիգաեէսի խուսուսունտա իգտամընտան տոլայը պէեանը մէմնունիյէթլէ պէրապէր պու խուսուստա պէզլի ղայրէթ իտիլմէսի էմր ու թէնպիհ պույրուլտուղու Րէօյթըր թէլէկրաֆնամէլէրինտէ եազըլմըշ տըր։

Թայմըզ ղազէթասընըն 23 յունիօ թարիխլի Իսկէնտէրիյէտէն ալտըղը թէլէկրաֆնամէ տիր.

Իքի սէնէ էվվէլ Մ. Գօթրիլ նամ պիր Ինկիլիզ ալէյհինէ, իւչ նէֆէր ֆէլլահլար թարաֆընտան միւխթէլիթ մահքէմէլէրտէ տավահա գըեամ օլունմուշ իտի։

Միւտտաի օլան ֆէլլահլար մահքէմէտէ տավալարընը ղայպ իտիպ, մուհաքէմէ խարճընը տախի վէրմէյէ մահքիւմ օլմուշլար տըր։ Պու քէրրէ զիքր օլունան ֆէլլահլար մէզքիւր Ինկիլիզին խանէսինէ կիտիպ, պիր թագըմ թէհտիտլէր իլէ բարա թալէպ էյլէմիշլէր տիր։ Մ. Գօթրիլ գօնսօլօսխանէյէ միւրաճաաթ իթմիշ, վէ գօնսօլօս տախի միւմաիլէյհ իլէ պէրապէր Իսկէնտէրիյէ մահքէմէսինէ պիր թէրճիման կէօնտէրիփ, ֆէլլահլարըն մաթլուպու Մ. Գօթրիլին մէնսուպ օլտուղու շիրքէթ զիմմէթինէ օլտուղունու իզպաթ էյլէմիշ տիր։ Մ. Գօթրիլ Մըսըրտան հարէքէթ իթմիշ տիր։

Տիկէր թարաֆտան, պիր շըմէնտօֆէր շիրքէթինին մէմուրու ասղարտա իւչ եիւզ գատար ֆէլլահ թարաֆընտան թէվգիֆ օլունուպ, ֆէլլահլար գումպանեատան ալաճագլարընը թալէպ էյլէմիշլէր տիր։ Մէմուրու միւմաիլէյհ մահֆէզըն գօնազըյա կիտիպ, միւմաիլէյհ օրատա օլմատըղընտան մուավինինէ իֆատէի հալ, վէ քէնտիսինին մէճպուր օլմատըղընը պէեան իթմիշ տիր։

Մուհաֆըզ տախի մէմուրու միւմաիլէյհին գըրգ սէքիզ սաաթ գատար պէրաեէթի զիմմէթինի իսպաթ էյլէմէսինի էմր իթմիշ տիր. Իքի սէնէ էվվէլ ֆէլլահլար թարաֆընտան պէօյլէ պիր իտտիա վուգու պուլուպ մէհաքիմի միւխթէլիթէտէ մահքիւմ օլմուշլար տըր։

Իսկէնտէրիյէտէ պուլունան Բօրթուքէզ տէվլէթի թէպաասընը հիմայէ իթմէք իչին, Բօրթուքէզ հիւքիւմէթի թարաֆընտան Վասքօ տը Կամա նամընտա պիր գըթա սէֆինէ կէօնտէրիլմիշ տիր։

Ֆրանսա թէրսանէլէրինտէ օն պէշ գըթա զըրհլը վափօրլարըն թէճհիզի, վէ պին իւչ եիւզ թոպճինին հազըրլանմասը իչին էմր վէրիլմիշ տիր։ Իշպու սէֆինէլէր Թուլօն թէրսանէսինտէ թէխլիեէ օլունաճաքլար տըր։ Ալմանիա տէվլէթինին Վիլհէլմ Հավէն նամ թէրսանէսինտէ ինշա օլունան պիր զըրհլը եաղընտա անիտէ էնտախթէյէ իչին ֆիլիքէյէ պիր ղայրէթ միւշահէտէ օլունուեօր իմիշ։

Օսմանլը ղազէթասընըն Պէրլին ղազէթալարընտան պիրիսինին րիվաեէթինէ իսնատէն իտէրէք, քէմալի իհթիմալ իլէ պէեան էյլէտիկինէ կէօրէ, Օսմանլը բօլիս իտարէսինին թանզիմ իթմէք իչին, խարիճիյէ նէզարէթի ճէլիլէսի, Ալմանիատան պագը բօլիս զապիթլէրի թալէպ էյլէմիշ իմիշ։

Կէչէն սալը կիւնիւ գօնֆէրանս աղալարը ագտ մէճլիս իթմիշլէր իսէ տէ, քեաթիպի Խուսուսի Րէշիտ պէյ էֆէնտի Թարապիատա պիլ ազիմէ, Ինկիլթէրրա սէֆիրի գօնթ Տիւֆէրին իլէ պիրրճա միւլագաթ իթմէկի թալէպ էյլէմիշ, վէ միւշարիլէյհ տախի գօնֆէրանստան չըգարագ, էֆէնտի միւշարիլէյհ իլէ իւչ չարէյէք գատար գօնուշմուշ, վէ պու միւտտէթ զարֆընտա գօնֆէրանս միւզաքէրաթընը գաթ էյլէմիշ օլտուղունտան, լօրտ Տիւֆէրինին աւտէթինտէ թէքրար միւզաքէրաթա պէտ իլէ, հէր կիւնքի վաքթինտէն իւչ չարեէք սօնրա տաղըլմըշ տըր։

Ֆար տիւ Պօսֆօրըն զաննընճա, իշպու միւլագաթ, Ինկիլթէրրա տէվլէթի թարաֆընտան հէմէն ասքէրի Օսմանիյէնին Մըսըրը իշղալ թահթընա ալմասը հագգընտա վուգու պուլան թէքլիֆլէ ասքէր պազը խուսուսաթ իւզէրինէ իմիշ։

Ճէնա կիւն ագտէմ Տէրխասաթէ կէլմիշ օլան Եօտիրնէ վիլայէթի ճէլիլէսի Ռուսումաթ նազըրը վէ Ճարգի Ռումէլի կէօմրիւքլէրի միւֆէթթիշի Ահմէտ Քեամիլ էֆէնտի էվվէլքի կիւն մահէլլի մէմուրիյէթլէրինէ ազիմէթ իթմիշլէր տիր։

Մէքթէպի Թըպպիյէի Շահանէտէ իքմալը թահսիլ իտէրէք պու սէնէ շէհատէթնամէսինի ալմըշ օլան, հէմշէհրիլէրիմիզտէն տօգթօր Նազարէթ էֆէնտի Այտօղլուեան իւչիւնճիւ օրտուի հիմայունտա թէպապէթինէ թայինի պույրուլմուշ օլտուղունտան, կէչէն ճումա իրթէսի կիւնիւ մահէլլի մէմուրիյէթի օլան Մանասթըրա միւթէվէճճիհէն հարէքէթ էյլէմիշ տիր։

Հէմշէհրիլէրիմիզտէն պուլունան կէնճլէրին պէօյլէ թահսիլի ուլում ու ֆիւնուն իտէրէք, վէթանըմըզըն պատուի շէրէֆ ու իֆթիխարը օլմալարը, տօղրուսու շայանը թէշէքքիւր ու մէմնունիյէթ տիր։

Գումգաբու Սէլիմին մագթուլ օլմասընտա տոլայը մահպուս պուլունան մազնունլարըն մուհաքէմէսի պու կիւն իճրա օլունաճագ վէ Գումգաբու Կրանտիլին շէհատէթի տախի իսթիմա իտիլէճէք տիր։

Պու կիւն Գալաթա սէրայընտա մէքթէպի Թըպպիյէի Շահանէտէն իքի տօքթօր հազըր օլտուղու հալտէ, հէքիմլէր վէ միւտտէրիսլէր միւրէքքէպ թէշքիլ իտէն գօմիսիոն պիլ իճթիմա, միւթէվէֆֆա Ալյանաքեան Օհանէս պէյին թէշրիհի մէյիթի իճրա իտէճէքլէր իմիշ։

Մըսըր ըէիսի վիւքէլասը Ռաղըպ բաշա հազրէթլէրի թարաֆընտան Հէյէթի ճէմիլէի վիւքէլանըն բրօկրամընը միւպէյյին Խըտիվ հազրէթլէրինէ թագտիմ օլունան թէզքէրէնին թէրճէմէսի տիր։

«Ջանիպ հազրէթի Խըտիվիլէրի թարաֆընտան, պէնի գաբինէթօնուն թէշքիլ իլէ մէմուրիյէթի պէնտէնիզէ իհալէ պույրուլմուշ օլտուղունտան, պիրինճի վազիֆէմ, հէյէթի վիւքէլանըն խաթթը հարէքէթինէ էսաս օլան մէվատտը արզ ու պէեան իլէմէք տիր։

«Մըսըր խարէտիլլէ, աճիլէն մախէ ու մէյլիբինէսինտէ մուախարէն պագը թասըլամը միւհիմմէ իճրա օլունուպ, պագը թէսհիլաթ ու մուգավէլաթ տախի տէրիւհտէ իտիլմիշ տիր. Իտարէի իւմումիյէ մէզքիւր թէսհիլաթ ու մուգավէլաթը թէմամիլէ իւֆա իտէճէք, վէ միւսթաղպէլտէ ումուրուն պիր սուրէթի միւքէմմէլէտէ թէէմինի իչին նիզամաթը լազըմէյի վազ ու թէէսիս իլէյէճէք տիր։

Թէսհիլաթը վազընտա պիր գըսըմ ֆէրմանի հիւմայունուն իգթիզասընտա օլուպ, պիր գըսըմ տախի թէնսիգաթը մալիյէ գարարնամէլէրինտէն վէ տիւյունու ումումիյէ գանունունտան, վէ տախիլիյէ ումուրունտա թէվզիհաթը լազըմէյի թէոսիսը իգթիզա իտէն ... թէնթիպէ օլունան գանունլարտան ... վէ էճնէպի ... թէ թէճրիպէ գըլընան գօնթրօլ հէյէթինին թէէսսիւսիւնտէն, վէ չուրաի նէվվապըն նիզամաթը էսասիյէսինէ, վէ իմթիյազաթընտան ... թէվլիտ էյլէմիշ տիր, վէ շիմտիյէ գատար մէրի օլան պագը մուգավէլաթը թէվսէլէլէն թէվլիտ էյլէմիշ տիր։

«Հէյէթի վիւքէլա թէէհհիւտաթը մուգավէլաթը թէմամիյլէ վիգայէ, վէ պունլարըն ահքեամընը իճրայէ հասրը իգտամ իտէճէք տիր. պունլարըն վիգայէսի ... վէ Խըտիվի Մըսըրիյէնին թէվլիտ մամուրիյէթ ու սաատէթինէ մուվաֆըգ օլտուղու ... միւպէյյէն տիր։

Մէճլիսի վիւքէլա հիւքիւմէթ իլէ իտարէի մէմլէքէթ ... վէ տիվանի ... վէ գօվվէի իճրաիյէ ... իլէ պէրապէր ... Ջանիպ հազրէթի Խըտիվիլէրին թասդիգընա իրթիպաթ գըլընմագ իչին ... ձէքեալ ... թէգտիմ գըլընաճագ տըր։

Հէյէթի վիւքէլանըն իգտամը ... մէմուրիյէթլէրինէ պագըլարագ, իճրաաթը մուգթազիյէ ... վէ իտարէի մէմլէքէթ ... գանուն վէ նիզամաթ ... թահթընա ալընմըշ ... կէօրիւլիւր։

Էվվէլա — Վուգուաթը ախիրէտէ ղիմէթտաչ պուլունանլարըն, Իսկէնտէրիյէտէքի շայիանը ֆախիշ ու մուխալիֆի ինսանիյէթ օլարագ, ալֆէ ուսմանի իտիպ, վէ իշպու ալֆը ուսմանի տախի օլան գաշընտագ արապաճա վէ Ֆրանսըզճա ըէսմի ղազէթալար-տա նէշր օլունաճագ տըր։

Սանիա — Մէրճիի օլան պիր մահքէմէտէ գանունա միւխալիֆ պիր հիւքմ իլէ մահքիւմ օլմուշ օլտուղունտան հիչ պիր քիմսէնէ միւճազաթ օլունմայաճագ տըր։

Սալիսա — Եապանճը խարիճիյէ նազըրը տուվէլի էճնէպիյէ գօնսօլօսլարըյլա մուխաբէրէ իտէճէկինտէն մէմուրինի սաիրէ գօնսօլօսլար իլէ մուխաբէրէ իտէմէյէճէքլէր տիր. խարիճիյէ նազըրը պիր միւհիմ մէսէլէ զուհուրընտա ռիւճու օլան սաիր նազըրլար իլէ միւզաքէրէ իտէճէք տիր. Վէ մէմուրինի սաիրէնին գօնսօլօսլար իլէ մուխաբէրէլէրի քէնտիլէրինին գանունընտա ասլա օլունմայաճագ տըր։

Րաբիա — Պին սէքիզ եիւզ սէքսէն իքի սէնէսի օգուսթոս այընըն 28ի թարիխլի նէշր օլունան գարարնամէ Խըտիվիյէ թէմամիյլէ վիգայէ գըլընաճագ տըր։ (1)

Տիւվէլի մուազզամա, վէ պալ խուսուս տէվլէթի Ալիյէ իլէ Մըսըրիյէնին սէատէթ ու րէֆահընը արզու էյլէմէքտէ օլտուղլարընտան իշպու թէտապիրի ալէտտէվամ մուհաֆազայի ինթիզամ ու ասայիշէ թէէմինաթը բէրաքքիւպէ սաի իտէրէք, նէթիճէի մաղլուպէնին հուսուլունէ մուավենէթլէրի լազըմ էտիլէր, խայրխահանէ սաիլէրէ, տէրիղ իթմէյէճէքլէրինէ էմնիյէթիմ պէր քեմալ տըր։

ԱԶԳԱՅԻՆ

Տիւնքի կիւն ընդհանուր ժողով, Գեր. Խորէն սրբազանըն նախագահլըղը, վէ Պրիտասարը էֆէնտինին տախի մավագգաթ րէյիսլիկիլէ թէշէքքիւլ իթմիշ, վէ ալթմըշ նէֆէր գատար տախի էհալիտէն սամիին հազըր պուլունմուշ տուր։

Էվվէլա պիր գաչ նէֆէր էէնի ինթիխապ իտիլմիշ օլան երեսփոխանլարըն թաստիգլէրի իճրա իտիլիպ, վէ պատէհու Մայր դիւան աղալըղը ինթիխապընա գարար վէրիլէրէք իճրա իտիլմիշ, վէ Ցարութիւն Մէրիէմ-Գուլի էֆէնտինին թէքրարէն պիրինճի Ատենապետ, վէ Տօգթօր Թիւրաքեան էֆէնտինին իքինճի Ատենապետ, վէ Յովհաննէս Թօրոսեան էֆէնտինինին իւչիւնճիւ Ատենապետ, վէ Միհրան էֆ. Ջօպանեանըն թէքրարէն պիրինճի Ատենադպիր, վէ Սուրէնեան Աւետիս էֆ. իքինճի Ատենադպիր, վէ Պարոնեան Յակոբ էֆէնտինինին իւչիւնճիւ Ատենադպիր ինթիխապ օլունտուգլարը կէօրիւլմիշ տիր։

Պատէհու բաթրիգ իսթիֆասը մէսէլէսինէ կէչիլմիշ, վէ խայլի միւզաքէրաթ վէ միւպահասէլէրտէն սօնրա, հէր նէ գատար, Ներսէս սրբազան հազրէթլէրինէ, քէնտի-

(1) Զիքր օլունան գարարնամէ Խըտիվի սապըգ Իսմայիլ բաշա հազրէթլէրի թարաֆընտան Մըսըր խարիճիյէ նազըրը Նուպար բաշայա խիթապէն նէշր օլունուպ, Խըտիվին պիր գաչ խարիճի ումուրա միւտախալէ իթմէմէսինի, վէ վիւքէլա վազիֆէտարլարընըն մէսուլիյէթինէ իտարէի մէմլէքէթ օլունաճաղընա տաիր օլան գարարնամէ տիր։

խոհեմագոյնը կ'էրի ամագլըղը հիւմմէթլէրի իչին, միլլէթ Թարաֆընտան բէք չօգ չալըշըլմըշ իսէ տէ, միւդրին օլամըջ օլմաընը, Գապը Ալիյէ պիր քէրրէ պիլիր. մէքլիկէ դարար վիրիլմիշ, վէ չու մէճմուրիյէթէ ազգային վարչութիւնը ինչալէ գըլընմըշ տըր»:

Նիմտի պիլմէմ, օլ պապաէ Գապը Ալի Թարաֆընտան այրնաճագ օլան ճէվապա պէքլէնիլէճէք, վէ պատէչու իճապը իճրաընտա միւսարաաթ օլունաճագ տըր:

Տայեանը տիգգաթ վէ միւթալաա պույունան չու աթիւէքի ճէվապնամէնի տախի տէրճ ու պէեանէ միւսարաաթ իտէրիզ.

Վսեմափայլ Առնեանեան էֆէնտի Ազգային Վարչական խորհրդոյ:

Վերջին օրերս Բերայի կալուածոց Հոգաբարձութեան պաշտօնավարութեանս նկատմամբ, ոմանց գրգռութեամբ տեղի ունեցած անիրաւ յարձակմունքն ու անտեղի քննադատութիւններն այնպիսի կերպարանք մ'առնելու վրայ են, որ այլ եւս անհնար կ'ըլլեն ինձ համբերել և համբերութեամբ տակաւին եւս սպասել Ազգ. Վարչութեանդ վճռոյն, զոր երկու տարիէ ի վեր թախանձագին և ստիպողաբար՝ թէ գրով և թէ անձամբ կըրկին և կրկին խնդրած եմ, և զոր վարչութիւնդ ցարդ յապաղեցուց՝ ի մասին Բերայի կալուածական հաշւոց, զորս մատուցած եմ 1880 յունիս 30 թուականաւ, ինչպէս նաև մատուցած էի հրաժարագիրս մեւ նոյն տարւոյն յունիս 13 ին, և անկէ յետոյ եւս երիցս նոյնը կրկնած։

Ոչ միայն յիշեալ հաշւոց մասին վարչական որոշում մը և իմ պահանջմանց և հրաժարականիս մասին վերջնական կարգադրութիւն մը չտեսնուեցաւ, այլ և, ցաւալի է ըսել, անցեալ տարի Պատրիարքարանի կողմանէ Բերայի Թաղային և կալուածական գործոց կարգադրութեանը համար, Վսեմ. Սէրվիչէն էֆէնտիի ատենապետութեամբ կազմեալ բարեկարգական յանձնաժողովին տեղեկագիրն եւ բարձր Թաղի Խնոց. ինչպէս նաև անորոշ և անյայտ Խնոց Տնտեսական Տեսչութեան կողմանէ որոշեալ պաշտօնէից կալուածական հաշւոց մասին ամիսներով բրած քննութեան տեղեկագրին արդիւնքը:

Արդ, իմ հաշիւներս ճիշդ և օրինաւոր է՞ին կամ ո՛չ. եթէ ճիշդ և օրինաւոր էին, ինչ պատճառաւ Ազգ. Վարչութիւնդ մինչև ցարդ զայն վաւերացնելով չյայտարարեց ի լուր Ազգին. և եթէ ճիշդ և օրինաւոր չ'էին, ինչ պատճառաւ մինչև ցարդ զայդ չծանոյց ինձ և ի բացատրութիւն չհրաւիրեց: Պարտաւորեալ եմ այժմ ցաւօք սրտի յայտարարել թէ վարչութեան այդ յապաղումէն օգուտ քաղել կը ջանան Բերայի մէջ կարգ մը անձինք, գայթակղութիւն սերմանելով ժողովրդեան մէջ և զանոնք գրգռելով իմ անձիս դէմ.

Համայն Բերայի Թաղեցւոց և Ազգին ծանօթ է թէ, Բերայի կալուածոց վիճակը ո՛ր աստիճան վատթարացած, պարտուց քանակութիւնն ո՛ր բարձրացած և անոնց մատակարարութիւնն ո՛րչափ դժուարին եղած էր, 1873 թուականին, երբ պաշտօնի կոչուեցանք: Պարտուց գումարը 15.000 լիրայի կը հասնէր, կալուածոց մեծագոյն մասը հրկիզեալ՝ հասոյթ չէին արտադրեր. Այ գաղտը՝ որ ամենէն մեծ կալուածն էր եկեղեցւոյն, Վալեանօ անուն անիրաւ վարձակալի մը ճիրաններուն մէջ երեք տարիէ ի վեր անցած, բնաւ վարձք չէին բերեր, և ո՛չ ոք կրցած էր զայն ազատել. և ընդհանուր կալուածական հասոյթը գրեթէ 850 լիրայի իջած՝ հազիւ պարտուց տոկոսին կը բաւականանար տէօգմէօտ Տարը Հիւփչ անուն պարտապահանջ մը 7000 լիրայի մօտ գումար մը կը պահանջէր, զոր առնելու համար դատ բացած, վճիռ առած, և եկեղեցւոյ կալուածները «Մէքէմմէթի» տակ դըրած, զանոնք վաճառել կ'սպառնար կառավարութեան ձեռօք: Մէկ կողմանէ Ազգային կալուածոց վաճառման մասին Հիւփչին ձեռնարկը, միւս կողմանէ Այգաղտին վըրայ Վալեանօին տիրապետութիւնը ազգային պատւոյ անարգանք ըլլալով այնպիսի խնդիրներ էին, որք նոյն ժամանակի լրագրաց հանապազօրեայ նիւթ եղած, ազգայնոց մտքերը խռովեալ կը յուզէին:

Իրաց այս ցաւալի վիճակին մէջ Ազգ. Վարչութիւնը, ըստ խնդրոյ Բերայի Թաղեցւոց, հրկիզեալ կալուածները շինելու, կալուածոց հասոյթը զանձելու և անով պարտուց տոկոսին և հետզհետէ մայր գումարին վճարումը ապահովելով Ազգին պատիւն ազատելու համար՝ «Կալուածոց մատակարարութիւնը» զատեց «Թաղական խորհրդոյ մատակարարութենէն,» և յանձնեց առանձին Հոգաբարձութեան մը, որոյ անդամ ընտրեց նաև զիս, պայմանաւ որ այս երկու մատակարարութիւնները բաժանեալ Թաղ, մինչև որ վճարուի ամբողջ պարտուց գումարը:

Ընդունելով վարչութեան որոշումն ու հրաւէրը, յանձն առի Հոգաբարձութեան պաշտօնը, զոր ցարդ բստ կարողութեանս և խղճի մտօք վարեցի մեծ օժանդակութեամբ պաշտօնակցացս և մեծ առանձինն Թաղով իսկ:

Այսօր յայտնի կը տեսնուի թէ ո՛րքան յաւելեալ և բարւոքեալ են կալուածները, և ո՛ր իջած է պարտուց քանակութիւնը, երբ մի անգամ աչքէ անցուին այն հաշուեցոյցերը, զորս երկու տարի առաջ ներկայացուցած եմ Վարչութեան, և որոց օրինակները՝ ցաւալի է ըսել՝ թէ տակաւին 15 օրէ ի վեր կախուած են Ս. Երրորդութեան եկեղեցւոյ բակը, և այն իսկ՝ առանց օրինական և սովորական ձեւերու, որով տեղի տրուեցաւ այս մասին եւս ժողովրդեան գանգատանաց.

Այսպիսի դրամական նեղ տարիներու մէջ, յորս թղթադրամը մեծամեծ կորուստներ պատճառած է, պարտուց քանակութիւնը 5.000 լիրայի չափ պակսեցած է, բաւական թուով քարուկիր կալուածներ ի հիմանէ կառուցուած ու շատեր եւս նորոգեալ են. որով կալուածոց տարեկան հասոյթից գումարը այժմ 2.000 լիրայի բարձրացած է, որն որ սահմանեալ նպատակին ճըշգրիտ գործադրութեան և անձնուէր աշխատութեան մ'արդիւնք է.— Այսօր կալուածոց սնտուկը դիւրութիւն ունի ոչ միայն տոկոսները և այլ և այլ ծախքերը վճարելու, այլ և տարեկան 7—800 լիրա հատուցանելու պարտուց մայր դրամին:

Բերայի կալուածոց սնտուկին արդի բարւոքեալ վիճակին մէջ, անոնք՝ որ միևնոյն սնտուկին անձկութեան պահուն բնաւ չէին երեւեր, այժմ այժ և զօրութիւն առած կ'ուզեն շարժիլ, և ժողովուրդը գրգռելու և համրագիր առաջարկել տալու զանազան բողոքանքներ կը հնարեն, թէ «ես բնաւ հաշիւ չեմ տուած», մինչդեռ երկու տարիէ ի վեր հաշիւ տուած եմ Վարչութեան, բայց քննող չեմ ունեցած, ինչպէս վերը բացատրեցի, և ինչպէս յայտնի կ'երեւի եկեղեցւոյ բակը կախուած հաշուեցոյցներէն, և թէ «12 առ 0/0 տոկոսով փոխառութիւններ եղած են իմ ձեռօքս». մինչդեռ այդ տոկոսը Ազգ. Վարչութեան գիտութեամբ և վաւերացմամբ սահմանուած է՝ միեւնոյն չափ տոկոսով Հիւփչի պահանջքը վճարելու համար, որով թէ ազգային կալուածները ազատուեցան, և Ազգին պատիւը փրկուեցաւ, և թէ 1.000 ոսկւոյ մօտ կարեւոր գումար մ'ալ կալուածոց սնտուկը շահեցաւ:

Միևնոյն առիպողականութիւնը տեղի ունեցաւ նաև ասկէ քանի մը տարի յառաջ, երբ 2.100 լիրայի պարտք մը 1.500 լիրայով վճարելու համաձայնութեան մը հասած լինելով. գրով և անձամբ Վարչութեան ներկայացայ, և նոյն գումարը ճարելու մասին անոր օժանդակութիւնը խնդրեցի. Վարչութիւնը չկրցաւ ճար մ'ընել, միայն անոր անդամներէն դրամատէր անձ մը՝ յանձնի ժողովոյ՝ 12 առ 0/0 տոկոսով յանձն կ'առնէր 1.500 լիրայի փոխառութիւն մ'ընել, բայց սա գլխաւոր պայմանաւ որ ես յանձն առնում անձնական պարտք ճանչցել զայն և ստորագրութիւն տալ իրեն.

Նաև ասկէ 8 ամիս յառաջ լրագրաց միջոցաւ յայտարարած եմ թէ, Բերայի եկեղեցւոյ կալուածոց սնտուկը մինչև 12 առ 0/0 տոկոսաւոր պարտք ունի, և թէ՝ ով որ 12է նուազ տոկոսով կը հաճի փոխառութիւն ընել, կալուածոց սնտուկը պատրաստ է ընդունիլ. բայց ո՛չ ոք երեւցաւ:

Արդ իմ պաշտօնավարութեանս նկատմամբ այս համառօտ բացատրութիւնը տալէ յետոյ, կը յաւելում թէ այլ եւս անհնար է ինձ համբերել այդ անիրաւ յարձակմանց. ուստի կը խնդրեմ որ իմ պահանջքս և իմ ձեռօք ու երաշխաւորութեամբ եղած փոխառութիւնները վճարուին կամ ապահովուին, և ընդունուի իմ հրաժարականս:

Մնամ յարգանօք
Գ. Գույումճեան

17 յունիս, 1882
Բերա

Գարակէօզեան էֆէնտի Թարաֆընտան վիրիլմիշ օլան չու ճէվապ գարշըսընտա ազան սուլարըն տարմաք լազըմ կէլիր. զիրա, կէրչի չօգ չէյ իչին չօգ չէյլէր սէօյլէնիլէպիլիր իսէ տէ, պիր ատէմ մէյտանէ չըգըպ տա ալէնէն վէ ըէսմէն «պուեուրունուզ հիսապըմըզը ալընըզ» տէր իսէ, ալթըգ օրատա լագըրտընըն պիթմէսի լազըմ կէլիր:

Պիզ պու իշտէ, նէ էհալիտէ պիր թարաֆտար կէօրէպիլիրիզ, չիւնքի էհալի իչին իչ թարաֆըն պիլէմէզ, վէ նէտէ Գարակէօզեան էֆէնտիտէ պիր գուսուր կէօրէպիլիրիզ, չիւնքի տաղ պաշընտա ճէպպարըէտ իմմէքտէ օլանըպ, իլտինէֆսի խաթըպ օլտա, վէ Պէյօղլու կիպի պիր մահէլլտէ, վէ պաթրիգխանէնին կէօզլէրի էօնիւնտէ, վէ պիզզաթ պաթրիգխանէնին արզու վէ իպրամը իզլէ, չիմտիյէ գատար, ղայրէթ ու մուհապպէթի միլլիյէ նամընա օլարագ չու խըտմէթի տէրիւհտէ իթմիշ, վէ չու գատար վագթտան պէրու տէվամ իտիպ չալըշմըշ տըր, տիմէք տիր քի, աըլ թագտիրաթ վէ մէսուլիյէթ պաթրիգխանէ ուզէրինտէ գալմըշ տըր, չիւնքի չիմտիյէ գատար իչէ պագըպ պագըլմազ այրըլմապ, պէհան վէ լայըք իտէրէք, էզհանը ամմէնի թաահիզ ու թէսկինէ հիմմէթ վէ միւսարաաթ իյլէմէմիշ տիր:

Հէլէ մէզքիւր ճէվապտա չայեանը տիգգաթ պիր նօգթա վար տըր, վէ օ տա չու տըր քի, մէզքիւր Պէյօղլու քիլիսէ վէ ագարէթլէրի օն պէչ սէնէտէն պէրու պու հալտէ օլուպ, վէ պիր վագըթլար իսէ, քիւսէ, քիսէսինտէն պիր գաչ լիրա չըգարմագըմըզ իգթիզա իտէր աէյլ գօրգուսունտան մէյտանէ չըգմամա ճէսարէթ իյլէմէտիկի հալտէ, չիմտի իսէ իրատըըն արթտըղընը կէօրէնլէրտէն պազըլարը, նարլ քի սէօյլէմէքտէ տիր, մէյտանէ չըգարագ, խալգը իղֆալ վէ թահրիք իյլէմէքտէ իմիշլէր:

ԹՈՒՃՏԱՆ ԳԸՋԼԱՐ

օլ Թարաֆտան հիչ պիր խապէր գալմամըշ տըր, — չիւնքի Լիսէլ Վարթէն օրատա տէկիլ իմիշ, վէ եախօտ օրատա իմիշ տիր տէ, պու եօլտա պիր ճէվապ վիրմէք իսթէմիշ տիր . . . — վէ պինաէն ալէյհ տիմէք տիր քի, արթըգ օնտան պիր խապէր պէքլէմէքլիք, աապէթա պիր տիվանէլիք տիր . . . — իմտի, նէ՞ եափմալըյըմ . . .

Մէրքիւցցա պու մէրագլը հալտէ հէր վագըթ չալըշմագ իչին օթուրմագտա օլտուղու պիւյիւք պիր գօլթուգ իսքէմլէսինէ տիւշիւվիրտի, տիրսէքլէրինի եագըխանէսի իսքէմլէսինէ տայամըշ, պաշընը էլլէրի իչինէ ալտը, վէ պէյնի օն տէֆա, քէնտու քէնտուլէ,

— Ամա՛ն եա Րէպպի, նէ՞ եափմալը . . . — տէտի:

Պատէհու եավաշ եավաշ գուլլանըլ... անթի Ֆիքրի պիր իւմիտ բըըըըը ... Թէնվիր գըլընմագա պաշլատը, վէ քէնտի քէնտու քէնտուսիյէ,

— Պէնիմ իչին Թամամէնտ եալընըզ պիր Թարիգ վար տըր, չէօյլէ քի, արթըգ խարիճտէն պիր իւմիտ պէքլէմէյիպ, իլլա նէֆսի մազագամըն հէր դաչ գարըշ թէտարիք իթմէյիմ իսէմ, անըլէրի թօբլամալը, ճէպիմէ գօյմալը, վէ իչին բէմիշինէ պէքլէմէլիյիմ, վէ էկէր մազագալըն պու փէնալըղըն տէֆի միւմքին օլամազ իսէ, հէման ֆիրարան գաչմար գըլմալըյըմ . . . — տէտի:

Մէրգում պու գարարը քէնտինճէ վիրտիքտէն սօնրա, չընղըրագը չէքտի, վէ էմրինէ մինթազըր օլտուղու հալտէ պիր ուշագ տըր կէլտի. վէ Մէրքիւցցա մէրգումա,

— Սանտըգ քեարը պանա կէօնտէրինիզ . . . — տէյի էմր իթտի:

Լէհճէսինտէ պիր եաէրի էնտիշէ տէրքեար օլտուղու հալտէ, սանտըգ քեար տախի կէլտի, վէ էֆէնտիսինէ խիթապէն,

— Էֆէնտի, նէ՞ վար տըր. եոգսա եաէֆ օլունաճագ պիր հա՛լ մը վար տըր, — տէյի սուալ իյլէտի:

— Էհ, հէմ եօյլէ տիր վէ հէմ տէ եօյլէ տէկիլ տիր, — տէյի ճէվապ վիրտի Մէրքիւցցա. — եարըն քի կիւն իչին ավուտօ թէէտիյէսէ օլունմագ իզրէ, իմզամ չէքիլմիշ պիր բօլիչա վար տըր, պէն իսէ մէզքիւր բօլիչանըն պէօյլէ պու կիւնլէրտէ չէքիլէճէկինի գաթիյան խաթըրըմտան պիլէ կէչիրմէքտէ տէկիլ իտիմ . . .

— Էֆէնտի, սանտըգտա պիր պարա պօգ տուր . . . — տէտի եավաշճա սէօյլէնէրէք մէրգում սանտըգ քեար . . .

— Եօյլէ օլմաըն գաթէն պիլիրիմ, հալպուքի մարիֆէթ պուրատա գալմագ եարամազ տըր, մէհաըլ պու պէլանըն էօնինի ալմագ լազըմ տըր . . . — զանն իտէրիմ քի հէնուզ վագթ կէլմէմիշ պաղը Թահվիլլէրիմիզ պուլունմագտա տըր, եօյլէ տէկի՞լ մի . . .

— Էվէթ, գագաթ պիւյիւք պիր չէյ տէկիլ տիրլէր:

— Նէ գատար տըր:

— Անճագ եիրմի պէշ պին ֆրանգա պալիղ օլուր . . .

— Բէք ալէ, պիր քէրրէ անլէրի իսգամ թաահթընտա Մ. Ժ...նիյ նէ գըրտըրըպ բարալարը ալմալըեըզ, եա պու կիւն վէ եախօտ նիհայէթ եարըն սապահ գատար պիր քէրրէ ալէն օլ իչի պէճէրմէլիսին:

— Բէք ալէ, էֆէնտի.

— Շիմտի պու սաաթտա բարա խուլէպիլիր օլտուղու հալտէ, մազագամըզտա նէ մըգտարըլըգ մէվճուտ մալըմըզ վար տըր:

— Անճագ եիգիրմի պին ֆրանգլըգ:

— Իմտի ուտմալըմ քի, Մօղէ Կըրաֆթ մազագասընտա մէզքիւր մալլէր ըէհին իտիլիպ թագտիրտէ, հիչ տէյիլ իսէ նըսֆ պէտէլինի ալապիլիրիզ, եօյլէ տէկի՛լ մի.

— Շիւպհէսիզ.

— Տիմէք տիր քի գըրգ պին Թահվիլէ իլէ Թէտարիք իտիպ, վէ եէթմիշ պէչ պինտէ օրատան ալտըրըլմագտա, ճէման եիւզ օն պէչ պին ֆրանգըմըզ օլուր, վէ մէպլաղը մէզպուր իլէ տէ պիզ պու պէլատան գուրթուլապիլիրիզ, չիւնքի իգթիզա իտէն չէքիլմիշ օլան մէզքիւր բօլիչա անճագ եիւզ պին ֆրանգլըգ պիր չէյ տիր . . . սիզ մէզքիւր Թահվիլլէր իլէ մալլըրըն պիր լիւմաըն կէթիրինիզ պագալըմ . . .

— Բէք ալէ, էֆէնտի . . .

Սանտըգքեար էֆէնտիսինին էմրինի իճրա իթմէք իչին տըշարը չըգտը, վէ Մէրքիւցցա տախի եալընըզ գալտը:

Նէրչի պէնիմ իմտիտէ նէգատըն տանհա գիւսատէ պիր չէյ օլմազ, իլ խալ իսէ տէ, չի՛չարէ քի պու գատար իմիշ, պու ճիւմլէ իլէ պու գատարճըգ պիր չէյ տախի ֆէնա տէյիլտիր, նիւզ օն պէչ պին ֆրանգ պանվալարտան հասըլ օլուպ, պիր գաչ պին ֆրանգ տա եանըմտա վար տըր, հալպուքի ալունուր իսէ իգթիֆա իտէճէքլէրի մէճպուրէն . . . գատ, արթըգ եօյլէ Հավրըտա Ժիւան տը Ֆլինդալ իմզասըյլա թիճարէթլէրինի սօնու կէլտի պիթթի, վէ Կուատամալատա կիտիպ տէ եինէ Մէրքիւցցալըգը տա իճրա իտէմէյէճէկիմ տիր, տիմէք տիր քի պաշգա պիր Թարիգ Թուտմամալըյըմ իգթիզա իտէճէք տիր, վէ պու գատար պիր մէպլաղ իլէ, եէնիտէն զէնկին օլապիլմէքլիք տախի իհթիմալին խարիճինտէ տէկիլ տիր . . .

Արատան օն տագիգա կէչտիքտէ, սանտըգքեար մէզքիւր Թահվիլլէր իլէ մալլէրին լիւմաըընը կէթիրտի:

Մազագա ուչագլարընտան պիրի կիտիպ Թահվիլլէրի գըրտըրմագ իզրէ եօլա էլէ ալտը հալտէ, Մէրքիւցցա տախի, բէչին իլէ ագճէ իզրաղ իտէրէք, եարընըպ պիր գաչ սէնէ գարֆընտա միւլիօնլար գազանմըշ օլան Մօղէ Կըրաֆթ նամ միւթէճճիր պիր էհէմմիյէթի փագիրդէ նին մազագասը եօլունու էլէ ալտը:

109

Մօղէ Կըրաֆթ Փարիս սօգագլընտա վագը օլուպ, վէ կէօրիւնիւշիւ բէք սադէ պիր հալտէ պուլունան պիր խանէնին իքինճի գաթընտա իգամէթ իյլէմէքտէ իտի իսէ տէ, չըմէնտէֆիլը մէրքէզի եագընընտա տախի, տէրունլէրինտէ տալլար կիպի գումաշ, չէքէր, պամուգ, րօմ վէ թաֆիա նամ սաուն, վէ Չին, վէ Ճաբօն, վէ Հինտ չինիլէրի, վէ էմթալ ու էշեայի սայիրէ տօլու օլան պէօյ մազագալընտա վար վար անպարլարը վէ եախօտ մազագալարը տախի պուլունմագտա իտի:

— Մօնսիէօ Կըրաֆթ պուրատա՞ մը տըր, — տէյի սուալ իյլէտի Մէրքիւցցա գարուճուեա, վէ գարուճու տախի,

— Խայր, մօնսիէօ . . . — Հօնֆլէօրա կիթմիշ տիր, իչ գըլընըմտա օրատա կիթմիշ տիր, — տէտի:

— Նէ՞ վագըթ կիթմիշ տիր:

— Պու սապահ գահվէալթըընտան իքինճի սօնրա կիթմիշ տիր . . .

— Աքշամա գատար կէլի՞ր մի աճապա:

Զիհատէ էսէֆ օլունաճագ եէրի չուրուսը տըր քի · բամիրք, բամբիգխանէ, վէ մէքմիլ երեւափոխանութիւն, ախնեանքն հէր մառաֆընա եաերլմիզ պուլունան պիր միլլէթէ խտարէ իմմէքլիկէ գալգըշմըղը հալտէ, եիկիրմի սէնէտէն պէրու, չուրաճըգտա կէօղլէրի էօնիւնտէ օլան, վէ օմուզ գըրդ բարշատա ագարէթի պուլուլունան պիր քիլիսէնին իչինի պիրիպ Նիզամինա գօյմագըղա, վէ հիւնի խարքէսինէ միւգիմէտիր օլամամըշլար տըր · վէ հալէա, պու կիւրջիւյէ, մէքմիլ զէվալը էհալիյէ · քէնիսինին խարէ խսիպ վէ ակատէթի հալինի մունծիպ օլաճաղընա տայիր իւմիտլէր վէրիպ վէ վատլար իմմէքտաէ, վէ էհալիտէ ինանմագտա տըր ։ Հէնան Ալլա՛հ ագըլ վէրէ, վէ չօգ չէքտիրմէնէ...

Ախիրէն էջմիածինտէ իճրա օլունան Ս. Միւռօն օրհնութիւնու պէյնէլմիլ բուհանիսէսի հագգընտա Մըշըկա կէօրիւլմիւշ օլան ամիտէ քի մէքթուպ, չէհրիմիզ ղազէթալարընտա գիյնէթի մէզքիւրէնէ տահիր տէրճ խոլնէն մէքտուպլարտան խայլինէ ֆարգլը օլուպ, դահէմէ չայեանը տիգգ ամ պուլունտուղունտան այնէն տէրճինի միւնասիպ կէօրմիւշիզ տիր ։

. . . .

Վերջապէս 14րն հասանք Էջմիածին և տեղաւորվեցանք մի վրանի մէջ ։ Ուխտաւորների թիւը անչափ էր ։ Ամենից շատ էին տաճկաստանցի ֆէտաւոր հայերը ։ Ուխտաւորների պակասորդը լրացնում էր Երեւանի զօրքը ։ Երաժշտութիւնը ամբողջ երեք օր երեկոյեանները ածում էր ։ Երաժիշտների թիւը շատ քիչ էր և ներդաշնակ էլ չէին ածում ։ Շաբաթ, 15ին երեկոյեան, զօրքով շրջապատեցին էջմիածնի տաճարը ։ Հեռու տեղերից եկածներին եպիսկոպոսները տալիս էին տոմսակներ և առնում էին նրանցից ինչ որ դարբազի փող, բայց այնպէս էին բացատրում, որպէս թէ տոմսակները տալիս են ձրի ։ Այդ դռբբազավարձը հազարներին էր հասնում, որովհետև ոչ ոք ոչինչ չէր խնայում ։ Տոմսակները ի զուր էին բաժանում, որովհետև նրանք ոչ շաբաթ երեկոյեան և ոչ կիրակի մեռոն-օրհնութեան օրը ո՛չ ոքին չօգնեցին ։ Ռուսի ժողովրդի եռանդը և ջերմեռանդութիւնը այն ծայրայեղութեան հասան, որ նրանք չէին զգում ոչ սոլդատների և ոչ կազակների մտրակների հարուածները ։ Սոլդատները շատ անգամ ուղղակի դէմքին էին խփում մտրակով ։ Աւելի շատ ջարդվեցան Պ. Պ. տոմսակաւորները, որովհետև նրանք պարծենում էին իրանց տոմսակներով, իսկ տոմսակ չունեցողը կոխում էր սոլդատի կամ զինուորի ձեռքը 20 կոպէկնոց և ազատ մուտք ունէր ։ Բայց մէկից թոյլ առածը միւսից հարուած էր ստանում, մինչև նա էլ կը ստանար իր բաժինը մի 20 կոպէկ ։ Այդ օր սոլդատներից մի քանիսների արդիւնքը կը հանէր 200 ր. գումարի ։ Մեռոն-օրհնութեան օրը սոլդատները տաճարի բեմից վայր էին չպրտում կանանց, իսկ ներէ կը տայիր փող՝ կարող էիր բարձրանալ ։ 16ին պատարագիչն էր Երեւանի նորընծայ Յովհաննէս եպիսկոպոսը ։ Երբ պատարագի ժամերգութիւնը հասաւ «Քրիստոս մեր մէջ յայտնեցաւ» տեղին, եկաւ Կաթողիկոսը 12 զգեստաւորված եպիսկոպոսներով և բարձրացաւ բեմը բազմելով գահի վրա ։ Իսկոյն սկսվեցաւ մեռոն-օրհնութիւնը ։ Ազօթքներ և Աւետարաններ կարդացին եպիսկոպոսներ, իսկ երգում էին ճեմ. աշակերտները ։ Յետոյ Վեհ. Կաթողիկոսը մեռոնի կաթսայի մէջ թողնելով սրբոց մասունքները, կենաց փայտը և դեղարդը՝ օրհնեց մեռոնը ։ Մանկունի եպիսկոպոսը, կանգնած Վեհափառի մօտ, իր սուր, և հրամայական հայացքով կառավարում էր եպիսկոպոսների խումբը ։ Նա էր կարգադրում ամեն բանը ։ Մեռոն-օրհնութիւնը շուտ վերջացաւ և Կաթողիկոսը եպիսկոպոսներով գնաց վեհարանը ։ Այնուհետև տաճարի մէջ տիրեց կատարեալ բարբարոսական խառնակութիւն ։ Էլ ոչ պատարագ իմացվեցաւ և ոչ ժամերգութիւն ։ Ամեն մինը աշխատում էր շուտով մերձենալ մեռոնի սաք կաթսային և համբուրելով նրան առնել իր փափաքը ։ Պատարագը մնաց կիսատ ։ Ժողովուրդը այնպիսի տարբերման մէջ էր, որ կարծես թէ մի ալեկոծութիւն լինէր ։ Երկու երախաներ և մի մարդ խառնիճաղանճ ամբոխի ոտների տակ տրորվեցան, մեռան ։ Իսկ թալացածների թիւ չը կար ։ Ասեղ գցելու տեղ չը կար ։ Ճեմ. երգիչ աշակերտները ազատութիւն էին գըտնում՝ մարդկանց գլուխների վրա գըլորվելով ։ Ամենքը աղաղակներ էին բարձրացնում, շատերը գլորվում էին մինչև եկեղեցու դուռը ։ Թալացածներին ուշքի էին բերում սառուցով ։ Ամբողջ տաճարը սառուցով լիքն էր ։ Այդ օրուայ պէս իրարանցում երբէք չեմ տեսել ։ Ամեն մինը պատրաստ էր նահատակվել ։ Այդպիսի բարբարոսութիւն և ֆանատիկոսութիւն ոչ մի տեղ երբէք տեսած չէի ։ Ես բաղդաւոր էի համարում ինձ, մի հնարքով երբ գտայ տաճարից դուրս գալու ։ Միւս օրը 17ին մի և նոյն բազմութիւն և մի և նոյն անկարգութիւն ։ Մեռոնի ժամցագրամի պահապանն էր՝ 16ին մի եպիսկոպոս, իսկ 17ին ինքն Մանկունին, 17ին երեկոյեան, Մանկունին ամբողջ դրամը հաւաքեց և տարաւ, թէ ո՛ւր տարաւ, այդ չգիտեմ ։ Այդ օրերում ժամցագրամը կարծեմ կը հանէր 20.000 րուբլ գումարի ։ Երեկոյեան 16ին տաճարի գաւթում ճրագալոյց էր ։ Ածում էր մուզիքը և երգում էին աշակերտներ ։ Լուսները թէև շատ վառ էին, բայց ամեն մի բարձրանալու վրա ահագին դղրդոց էր ամբոխի մէջ ։ Զանգակատան շուրջը շինած էր վենզիլ ։ Արևմտեան կողմը գըրված էր՝ «Կեցցէ Վեհ. Գէորգ Դ. Կաթողիկոս ամենայն Հայոց ։ Հիւսիսային կողմը՝ «Հայոց հաւատ, Հայոց տուն, կեցցէ յաւէտ Հայաստան» ։ Հարաւային կողմը չը կարողացայ կարդալ, որովհետև շատ վատ էր գրված և լուսաւորված ։

Երևանի զօրքի կոմանդիրը և մի օֆիցեր ստացան կաթողիկոսից մի մի եպիսկոպոսական թանկագին մատանի էջմիածնի թանգարանից, ի նշան շնորհակալութեան ։ Էջմիածնոյ պարծանքը կարող է լինել հարուստ գրադարանը իր անթիւ հին ձեռագիրներով ։ Հիանալի է Ներսէս Ե. ի շինած լիճը և անտառը ։ Լճի մէջ կան ձուկ, բայց շատ ձրկներ ։ Մայիսի 17ին ճեմարանից անյայտացաւ մի Տաճկաստանցի աշակերտ ։ Նրան որոնեցին մինչև երեկոյ, բայց չգտան . . .

Արժ. Սալախորեան Տ. Թադէոս հայր Թարափընտան գալէմէ ալընմըշ օլան պիր էսէրի միւֆիտին, պէրայի թաստիգ, Կրօնային ատեանա թագտիմ օլունմուշ, վէ օրատան տա պիր սուրէթի միւքէմմէլէտէ թէտգիգ գըլընմագ իւզրէ Գեր. Լուսինեան սրբազանա հէվալէ խըլընմըշ օլտուղունու կէչէնլէրտէ եազմըշ իտիք ։ Գեր. Խորէն սրբազան մէզքիւր էսէրի, քիլիսէմիզին գավանինի ու նիզամաթընա մուվաֆըգ պուլարագ, Կրօնային ատեան րէիսի Գեր. Սիմէօն սրբազանա ա. թիտէքի մէքթուպու եազմըշ տըր ։

Գերապատիւ Տէր,

Զյանձնեալն ինձ ի Կրօնային Ատենէն ՚ի քննութիւն «Հայկական եկեղեցի կամ Եղծ Աղանդոյ Գէորգայ Տիշմանեանս» գերյարգելի Արժ. Տէր Թադէոս քահանայի Սալախորեան ընթերցեալ՝, գտի զայն համաձայն վարդապետութեան Հայաստանեայց Սուրբ Եկեղեցւոյ, և արժանի համարիմ տպագրութեան ՚ի խրախոյս Արժ. Հեղինակին որ եռանդեամբ պաշտպանէ զուղղափառ մեր դաւանութիւն ընդդէմ այնոցիկ որ բարբարոս գնովք համարձակին չխել առ տգիտութեան կամ առ չարութեան ։ Ոճ բանից Հեղինակին դիւրամատոյց գոլով ժողովրդականաց օգտակար լոյծ կարէ լինել նոցա, զոր և մաղթեմ ՚ի սրտէ ։

Խորէն Արքեպիսկոպոս
Նար-Պէյ Լուսինեան

26 ապրիլ 1880
ի Պէշիկթաշ

(Բաթրիգ վէքիլի Գեր. Գէորգ Ծ. վարդապետ Թարափընտան Արժ. Սալախորեան Տ. Թադէոս հայրա եազըլան թահրիրաթըն սուրէթի տիր ։)

Կ. Պօլիս, 7 յունիս 1882

Արժ. Սիրելի,

Ձեր սիրելութեան երկասիրած «Հայկական եկեղեցի կամ Եղծ Աղանդոյ Գէորգայ Տիշմանեան» անուն տետրակին քննութիւնը կատարած՝ և Հայաստանեայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցւոյ վարդապետութեան համաձայն գտած լինելով Կրօնային Ատեանն Մէթրդնարն մէջ ՚ի 14 մայիս, իւր իսկ հաւանութեամբն կարտօնէ անոր տպագրութիւնը ։

Զայս սրտով Կրօնային Ատենի ծանուցանելով Ձեզ

Մնամք աղօթարար
Ի բացակայութեան Ամեն. Ս. Պատրի.
Փոխանորդ Նորին
Գէորգ Ծ. Վրդ. Թարափընտեան

Մէզքիւր քիթապըն նէշրի իչին մէարիֆ նէզարէթի ճէլիլէսինտէն տախի լազըմ կէլէն րուխսաթ թահսիլ գըլընմըշ օլտուղունտան, չիմտի թապ խիլմէքտէ օլուպ, 8–10 կիւնէ գատար մէվգիի ինթիշարա վազ օլունաճագտըր ։

ՑՈՒՑԱԿ ԶՈՐՐՈՐԴ

1882 տարւոյ հանգանակութեան
Ի ՆՊԱՍՏ
ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻ
Մինչ. Մայիս 31

	Բաժ. Լ.	Ոսկ.
Դ. ցուցակին գումարը	67.25	538
Մեծապատիւ Տեարք,		
Կարապետ Էգնեան և եղբայր	1	8
Մարտիրոս և Դանիէլ Հարենց	1	8
Եղբարք Թաշճապուրունեան	0.50	4
Սարգիս Թաշճեան	0.50	4
Գէորգ Թօփալեան	0.50	4
Մ. Մ. Փափազեան	0.50	4
Աւետիս Շամտանճեան	0.37½	3
Յարութիւն Գարամանեան	0.37½	3
Վիչէն Ս. Վիչէնեան	0.25	2
Բարսեղ Խուպէսէրեան	0.25	2
Աբէլ Կիւլպէնկեան	0.25	2
Ռափայէլ Մարկոսեան	0.25	2
Յովսէփ Խաչատուրեան և ընկ.	0.25	2
Երուանդ Փափազեան	0.25	2
Սիմէօն Մանուկեան	0.25	2
Յարութ. Շէրպէթճեան	0.25	2
Ռուբէն Եազըճեան	0.12½	1
Նիկողայոս Պարոնեան	0.12½	1
Ռուբէն Նիզամեան	0.12½	1
Օգսէն Բիւրքճեան	0.12½	1
Բարսեղ Կիւլպէկեան	0.12½	1
Գօլօլեան և ընկերք	0.12½	1
(Շարունակելի)	74.75	598

(Տէրճի իթթիհատըլա իզմիտտէն կէօնտէրիլմիշ օլուպ, պիր դրամը 4057, վէ դըյմը ալթը ըր տախի 4061 նումերօլու նիւսխալէ իմզալի միւնտէրիճ պուլունան մէքթուպուն տէվամը ։)

Իզմիտ սանճաղընա թապի, Կէյվէ գազասընտա, Եէնի գարիեէտէ խըզըեան իսմինտէ օլան, Կիւրճի մէհաճիրլէրինտէն Մուսա օղլու Ալինին, օն իքի վէ օն իւչ եաշլարընտա էկի մաա նամահրամ պուլունան քերիմէլէրինի, մահալլի մէզքիւրուն զապթիէ պիր պաշըգ Պօղազլը՞ վէ Նամը տիկէր Մահմուտ աղա, կէչէն սէնէ, րամազանըշէրիֆտէն մուգատտէմ պէտպէտ սուրէթիյէ բէտէրի Ալիտէն թալէպ իթմիշ, վէ օլ տախի էֆգէր Փուզարատան պուլունմասընա պինաէն, պէրիէերի մէհաճէրէթ վէ քէմալը միհնէթ ու մէշագգաթլա մէյտանէ կէթիրմիշ, վէ պիր տագըգա պիլէ կէօզիւ էօնիւնտէն աերըլմագ իսթէմէմէքտէ պուլունմուշ օլտուղու անիֆա պաքիրէ քերիմէսինի, փարա ու զարուրէթինտէն նաշի, միւմաիլէյհին խանէսինէ վէրմէյէ վէ պին պաշըն միւմաիլէյհին վէրմիշ օլտուղու պիր ալթընըա, պաղը ումուրունու տախի թէմինէ խուրէք, գարիէսինէ ավէթ, վէ պէթթահմին եիկիրմի եիկիրմիպէշ կիւն սօնրա քերիմէսի մէզգուրէնի արդուլէնէրէք, եինէ Իզմիտէ պիլխիթթիթաք կէլէրէք, պին պաշինի միւմաիլէյհին խանէսինէ կիթմիշ, վէ գըզըգդաղընը կէօրմէք իւզրէ, խտիմիշ իսէ տէ, պուլուտտա պու միւլլը գըզ չօճուղու եօգտուր, վէ սէնտէ պըրագ մաանը ծէհարմիր ամաքլը, պիսմըպէրէ աւէլին մէւզրէ տէֆալէթի ավէչլէրի, ճիկէրինի քէպապ իթմիշ օլտուղու հալտէ, քէրիմէսինին իշպու ղոյպուպէթ խապէրի էսէֆ իչինտէ աքէչ հիճրանընա զամիմէթի ֆէվզէլատէ օլարագ, Նէ՛ եափըա, նէ՛րէեէ կիտէէկինի չաշըրմըշ, վէ քէմալը թէէսսիւֆ ու թէէսսիւրինտէն պէյխուշ եաթըպ գալմըշ, վէ պիր միտտէթ սօնրա, աղըր պաշընա կէլիպ, ֆէրեատ պաշլամըշ օլմասընա, վէ քէյֆիյէթ էհլուֆթան խապէր ալընաճագը իխաֆէսինէ պինաէն, պին պաշըը միւմաիլէյհ, մէրգումու խանէսինէ պիլ գապուլ, վէ պիր թագըմ տէսէլէիմիզ էօզլէր իլէ իզնա վէ տօղուղ ատէթ Օսմանլը լիրասը եէտինէ իթա խուրէք, էվվէլճէ վիրմիշ օլտուղու պիր ալթընըլա պէրապէր օն ալթընա կէօեա մէրգում Ալի աղա քերիմէսինի սաթմըշ օլտուղունա տաիր միւլազըմ Մուսթաֆա էֆէնտինին եազըպ եէլէտինտէն պիր գըթա սէնէտ ալըգ իթմիշ տիր, հալ պու քի, մէզպուրէնին հիւրրիէթէ միւթալէաթը իքէն, էտր հալինէ գօեարագ, Տէրիսաատէթ կէօնտէրիլ, Իւսկիւտարտա, Տօլապ տօղանընտա սաքինէ Ամիլէ հանըմ եէթմիշ աւէթ Օսմանլը ալթընունա ֆիրուխթ իթմիշ, վէ մուախըրէն քէյֆիէթէ Իզմիտ իւքեան մէմուրլուղու ճանիպլէրինէ ... իթտիլա պէրլէ միւթէսէրրիֆ ... պոյունա ... պիր գըթա սէնէտ ... պիր գոլթա իրսալ իլէ մէզպուրէնի սաթմըշ օլտուղու մահէյյէտէն պիր միւտտէթի մունդէզէ իլէ կէրիւէ ալըպ կէթիրմիշ, վէ էյան խանէյէ ալը գօյմուշ տուր ։

Պին պաշըը միւմաիլէյհ իսէ, պէօյլէ պիր ֆիլիլ պիզզաթ իրթիքապ իթմէքչէ տուրսուն, միւթէքիպի պուլունտուղու հալտէ էլ վազիֆէ թահրիր թէտգիգ խտէրէք, գահիրէ իխրաճընա սայ վէ իգտամ իլէմէքի լազըմ կէլիր իքէն, պէօյլէ պիր էյնա ֆիլին օ տա պիր թագըմ պիչարէկեանըն էվլատըխըղլարընը տէխալէ իլէ ... նէֆս ... օրտա ... էվլատ ... թաղբ ... մէմուրլարընդան ... պէյնըն իլէ պիր ... պէրէպէթ ... եէնի ... մէքուր ... թէէսսիւֆ ... հալիւն ... պու ... մակար ... միւրաճաաթ ... եէկիրմի ... ինձա ... միւսլիւմ ... թագըթա ... իղլալ ... 98 մարտ 21 թարիխլիյէ, Իզմիտ սանճաղը միւտտէյիէ ումումի մուավինլիկինէ պա ժուրնալ խիզարը քէյֆիէթ օլունմուշ, վէ թահգիգաթը լազըմէի իճրա գըլընմագ իւզրէ, տահիլիէ խիմինթօգա հէվալէ պույուրուլմուշ խտէ, օլ պապտաքի թահգիգաթըն թաասիր իսմէսինէ մէյնի, միւտտէխէլաթըն մէննի իւզումու. ֆիյ 5 Նիսան 98 թարիխլիյէ ումում մէհաճիրին գօմիսիօնու րիեասէթի ալիեէսինէ, վէ 6 Նիսան թարիխլիյէ Ատլիէ նէզարէթի ճէլիլէսինէ, վէ 15 Նիսան թարիխլիյէ խիթինթագ միւտտէյիէի ումումիլիկինէ պա թէլէկրաֆ արզ օլունմուշ իտի ։

* * *

(Մաապաատ տիր)

ՄՈՒՀԻՄՄ ԻԼԱՆ

Օ ԼԻՈՆԷԹ Տ'ՕՐ

Ալէաթը ճէրրահիյէ, կէօզլիւք, կէօզէ վէ կէօրմէյէ տայիր ալէաթլար, վէ էտէվաթը սայիրէ մաղազասը

Իսթանպօլտա Պաղչէ-Գափուսընտա,
Շէյխ Իւլ Իսլամ Խանընըն գարշըսընտա Ն. 6

Պալէատէ պէեան օլունան խանէ իլէ, պու տէֆա միւճէտտէտէն պիր մաղազա քիւշատ իթմիշ օլտուղումուզու հիւրմէթլու էհալիյէ իլան իտէրիզ ։ Մէզքիւր մաղազամըզտա էտէվաթը ճէրրահիյէ, մէսէլա, հէքիմլէրին խուլլանտըգլարը չըգտան տէրունինտէ ալէաթլար, գաըրտ պաղլարը, լաստիքտէն մաամուլ հէր նէվ էտէվաթ, վէ ամէլիեաթը ճէրրահիյէ իճրասը իչին թէզկիահ ալէաթլարը պուլունմագտա օլուպ, ճիւմլէսի տէ էն սօն իճատ օլունան մօտէլլէրինէ թաթպիգան իմալ օլունմուշ, վէ Եվրօպանըն պիւյիւք խասթախանէլէրինտէ մէշահիրի ատիպպա թարաֆընտան իսթիմալ օլունան ճինսլէրտէն պուլունմուշ տուրլար ։ Մաղազամըզտա ուլումու թապիիէ տայիր ալէաթլար, վէ էն գիւզէլ ալթըն ... վէ ... մաքինալարը, հավանը պաշլալարը մաքինա, Վօլթա վէ Պիւնսէն բիլէրի վէ սայիրէ տախի մէվճուտ օլտուղու կիպի, կէօզէ վէ պագմանա տայիր ալէաթլար, վէ բլանլար թանզիմի իչին հէր նէվ միւհէնտիսլիք էտէվաթը տախի պուլունմագտա, վէ քեաֆֆէսի տէ Եվրօպանըն էն մէշհուր ֆապրիգալարընտան չըգմըշ օլտուղլարը հալտէ, էհվէն ֆիաթլարիլէ ֆիրուխթ օլունմագտա տըրլար ։ Մէմալիքի էճնէպիյէ իչին սիփարիշլար գապուլ օլունուպ, միւշթէրիլէրին էհլէր ճիհէթ մէմնուն գալմալարընա գայրէթ օլունուր ։

Պօզուլմուշ օլան ալէաթլար տախի թամիր խտիլիր ։

Համարթիւն 282ինճի բիեանգօսու հաղիրան 2 վէ 3 տէ քէշիտէ օլունուպ, թարաֆիմըզտան սաթըլմըշ վէ գազանմըշ նումերօլար

Նօ. 2224, 2239, 4948, 6672,

23.505 , 23 537 , 23.580 , 36 107 ,
36.216 , 36.288 , 40.944 , 40.949 ,
40.951 , 54.346 , 54.357 , 54 349 ,
54 534 , 80.023 , 80 047 , 80 090 ,

օլուպ , իշպու պիլէթլէր նէտլէրին. տէ պուլունմալարը , կէթիրիպ ադ. ճէլէրինի ալմաճա տավէթ խոէրիզ։ Բաղպէթլու միւշտէրիլէրիմիզին ալ. տըղլարը Համպուրկ պիլէթլէրի. նին իքինճիլէրինի տախի թէսլիմէ հազըր օլուպ , հազիրան 30 վէ թէ. մուզ պիրտէ քէշիտէ օլունաճագ. լարը կիպի , Սաքսօնիանըն իլք քէ. շիտէսի հազիրան 21 տէ , վէ Պրինա. վիւքին իլք թէշիտէսի տախի թէ. մուզ 1 տէ օլուպ , բաղպէթլու միւշ. թէրիլէրիմիզին իշպու իւքիւք ֆուր. սաթը ղայպ իթմէմէլէրի իչին տէ. ֆաթէն պիլտիրիրիմ։

Գալաթատա Գումիւշ խա.
նըն գարշըսընտա Ն. 9
Սարրաֆ
Ղ. Փ. Զօհրապեան

Մ. Մաննէթթօնուն պանգա վէ սարրաֆիէ մաղազասը թարաֆըն. տան, մէզքիւր մաղազանըն միւթէ. պէր միւշթէրիլէրինէ, վէ հիւրմէթ. լու էհալիյէ իլան օլունուր քի , Սաքսօնիանըն զաթէն քեարլը բիանգօսունուն քէշիտէսինէ կէլէճէք յուլիս այընըն 3իւնտէ պէտ օլունաճագ , վէ Համպուրկ բիանգօսունուն իքինճի քէշիտէսի մահըը մէզքիւրուն 12սինտէ իճրա խոլընաճագ. վէ Պրինավիւք սիւզ այըրըը բիանգօսունուն իլք քէշիտէսի տէ մահըը մէզքիւրուն 14ինտէ վուգու պուլաճագ տըր։

Պու բիանգօլարըն քեաֆֆէսի տէ ալթըշար աֆաատան գիւտաէ չէքիլէճէկլէր տիր . գազանըլաճագ օլան մէպալիղին պաշլըճալարը 625, 000 , 500 000 , 420.000 , 300,000 , 200.000 , 100.000 , վէ ղայրիհիմ վէ ղայրիհիմ ֆրանգ տըրլար։

Իշպու բիանգօլարըն պիլէթլէրինի ալմագ իսթէյէնլէր , Գալաթատա Գումիւշ խանընտա նօ 18 Մ. Ժ. Տ. Մաննէթօնուն մաղազասընա տավէթ օլունուրլար։

ԻԼԱՆԱԹ

Մաթպաամըզ վէ ֆրանկլար իչին ա. լընաճագ պիր սէնէլիք տազիգին, ձէրտէսիթ օլան միւնտէրիճաթընա կիրիշէճէկլէրին , բազար վէ չար. շէմպէհ կիւնլէրի խաղինէյի խաս. սասի չաղանէէ կէլմէլէրի։

98 Հազիրան 10 3—3

Խազինէյի մալիյէտէ մէվճուտ պուլունան իւչ եիւզ պին օրհէմի աթիգ քիւլչէ իլէ, պիր միլիօն պէշ եիւզ պին օրհէմ մըգտարը մաղ. թու ալթըըղլարըն, հազիրանըն եիկիրմի իքինճի սալը կիւնիւ գա. բարը գաթիսի վիրիլիպ , ֆիրուխթ օլունաճաղընտան, իշթիրասընա թա. լիպ օլանլարըն , վէ շէրաեիթի միւ. զաեիտէեէ մալիւմաթ ալմագ իս. թէեէնլէրին , եէվմը մէզքուրտէ սաաթ ալթըտան սօղուզա գատար վարիտաթ իտարէյի ումումիեէսին. տէ մէվճուտ պուլունմալարը իլան օլունուր։

17 Հազիրան 98

ԲՕՆ ՏՐ ԳՕԳ
ԿԻՆ ԽԱՂ ԳԻՆԻ

Այս հետաքրքրաշարժ վիպասանութիւնը ընտիր թարգմանութեամբ ի լոյս ընծայած ըլլալով կը գտնուի մանաւորապէս Ս. Ց. Փափազեան գրատունը Պոլիս Պահճէ-Գափու մաքսատան կարգ կամուրջի մօտ թիւ 56։

Յիշեալ գրատան մէջ կը գտնուի նաև ուրիշ տպարաններէ ելած ա. մէն տեսակ գրքեր յարմար գինե րով դպրոցներու համար մանաւոր զեղչ կըլլայ։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
Ա. Ա. ՏՈՒՐՆԵՆՑԱՆ ԵՂԲԱՐՑ
Իսթամպօլ, Ալէմ Հանը, Մէրճանեան Յօրտանու Ն. 14
ԱԶԳԱՅԻՆ, ՎԷ ԵՎՐՕՊԱ ԻՇԿԻԼԵՐԻ ՄԱՂԱԶԱՍԸ

ՍԻՆԻԲԼԵՐ ՍԱՊՈՒՆՈՒ

Ինկիլթէրրալը մէշհուր քիմեաքեր տօգթէօր Սինկլէրին իճատքերտէսի օլան մէզքիւր սապուն , կէրէք սըճագ վէ կէրէք սօղուգ սու իչինտէ քէօփիւրիւպ, չամաշըրլարը ալա նազիֆ մէքսիգին թեմիզլէր . պաշգա սապունլարտան զի. եատէ գուրու օլտուղունտան , մէզքիւր սապունուն պիր օգգասը , տիկէր սապունլարըն իքի օգգասընըն եէրինի թութմագտա տըր ։ Իչինտէ ասլա գա. լաթ պուլունմատըղը կիպի , չամաշըրլարը տա չիւրիւթմէզ իւփ. րարը միւատէլէր պուլունմատըղը կիպի , չամաշըրլարը . սէն , մէզքիւր սապուն իւթիմալ օլունուրսա , պիր սէնէտէ եսիեէճէք չամաշըրլար , իքի սէնէ տաեանըրլար ։

ՍԻՆՔԼԷՐ սապունու գուլլանըլտըղընտա , խ ռէլէրտէն չամաշըր բաթ ըր. թըլը տա գալգաճագ տըր , չիւնքի իշպու սապուն գաշըմթը զաեիֆ գօլայ. լաշըր , չէօլ է քի , չամաշըրլարը սըճագ սու իչինտէ գոյնամագ, պուղա. տախա գօյմագ վէ սայիրէ կիպի չէյլէրէ իհթիեաճ գալ ազ ։

Սինքլէր սապունու ֆանէլալարը ալա ակրթէթմ քսիգին թեմիզլէր , վէ իրէքտէն մաամուլ էշեալըն տա բարլագըլըղընը ղայպ իթմէզ ։

ՍՈՒՐԷԹԻ ԽԱԹԻՄԱԼԸ

Մէզքիւր սապունտան պիր գալըպ տիլիմ տիլիմ քէսիպ , գայնար սու իչինէ գօեարագ հալլ իթմէլի տիր , թա քի սապուն սուեսուն իչինտէ քեամիլէն էրիսին , պաաէհու պիր գազանըն իչինէ տէօրթ գօվա սօղուգ վէ եախոտ — չամաշըրլար բէք քիրլի իսէ — սըճագ թաթլը սու տօլտուրմալը, մէզքիւր սապունլու գայնար սուեու պու գազանըն իչինէ տօլտուրմալը , վէ քիրլի չամաշըրլարը տախի պու գազանըն իչինէ թէմամիյլէ պաթըրարագ , պ'ր կիճէ էօյլէճէ պրագմալը տըր. վէ իրթէսի սապահ չամաշըրլարը օ սուեսուն իչինտէ չիթիլէմէլի վէ եիրէէ սըգմըգտան սօնրա, իքի եախոտ իւչ տէֆա թէմիզ թէմիզ սօղուգ սուտան կէչիրմէլի թա քի սապուն տէֆ օլսուն . պու հալտէ մէզքիւր չամաշըրլար քեամիլէն գար կիպի պէեազլանըրլար Բիրի չամաշըրլարը սապունլու սուեսուն իչինտէն չըգարտըգտան սօնրա, մէզքիւր սուեու տէօքիւպ տէ գայ իթմէմէլի տիր , պունուն իչինէ տէ պօեալը չամաշըրլարը 4–5 սաաթ պրագմըըղը , վէ սօնրա եինէ եօգարըտա թարիֆ օլունան վէճհ իւզրէ եըգանմըըղը հալտէ, մէզքիւր չամաշըրլար տա բէք ալէա սու. րէթտէ թէմիզլէնիրլէր ։

Մէզքիւր սապունուն կէրէք թանէ իլէ վէ կէրէք թօբտան սաթըշը իչ'ն, Հայկական Վաճառատուն մաղազասը մազարը թախ ըս զըլընըշ , վէ պու խուսուսա ումումի աճէնթասու իլէ պիր մուգավէլէ ագտ խոլինմըշ օլ. տուղունտան , Տէրխատէթ վէ վիլաեաթ սէլ։ է , վէ Անատօլունուն հէր թարաֆընտան մէզքիւր մաղազաեա միւրաճաաթ միւսաարաաթ խոլմալը տըր ։

Մէզքիւր մաղազատա ալէա կիրիտ սապունլարը , վէ սայիր հէր նէվ սապունլար , նէֆիս օհեաշ խավէար , Գայսէրիեէնին էվ բաստըրմասը , խավիա վէ գօզուսուզ ակիր եաղը , նէվ պէ նէվ օրարմասընթ միւմլարը , Րիօ վէ Մագթէնէք գահվէլէրի , Թրիէսթէ , վէ Հօլանտա շէքէրլէրի , վէ Ֆրանսանըն քէլլէ շէքէրի , Նափօլի վէ Ճէնօվա մագառնա վէ շէհրիեէլէրի, Մալթա վէ Մարսիլեա բաթաթէսլէրի , եէրլի վէ Ֆիլէմէնկ բէյնիրլէրի , Միլան եաղը , քօլա , Մըըըր , Իթալեա վէ Ինկիլիզ բիրինճլէրի , ֆասուլեա , զէյթուն եաղը , չիվիտ , վէ սայիրէ պուլունուր ։

Մէզքիւր մաղազանըն մէպտէսի սաֆ գազանըպ , չօգ սաթմագ , վէ սաթըըն քէարէթինտէն խաթիֆատէ իթմէք տիր ։ Թարթըլար վէ էմթաան ըն ճինսինէճ ալ . հէլէքեարլըղա իւթիքեաբ խոլումանըկ հէրքէս պիթ. թէճրիւպէ իգնա օլուշտուր ։ Սաթըն ալընան մալլար , մաղազանըն հա. մալլարը վասըթասըլա նաղլ խոլունըքտէ , ուֆագ պիր նագլիեէ իւճրէթի ալընմագտա տըր . Թաշրիտէն վէրիլէն սիփարիշլար , վագթ'յլ վէ տ. գըաթըը թամամ իւզրէ իճրա խոլինըպ , մահալլինէ իրսալ օլունուրլար ։ Քէնտի խուսուսիեէթլէրինէ պիր մագազա ինթիխապ իւթմէք իսթէեէն տաճիրլէրէ ... թառըֆ վէ ի. տաճիրլէրէ մէնֆաատլի ..., ... վէ սայիրէ թէ պու. լունուր ։

Գազըլար պիլզիմ ֆիեաթլարըմըզը պիր անը պէհա պուլունմագտա օլտուզլարընտան , պու գաթըյքթ խապ'ր վէր'րիզ քի , մաղազամըզտա ֆէնա մալ իւի մալ եէրինէ սաթմագ , եէրէք թարիֆ մաղ վէ սայիր պու.էվհալքեարլըղա իւթիքեաբ օլունմամագտա , վէ պինաէն ալ.յէ ֆէնա մալ իւի մալ թա եէրինէ սաեըլ ֆիեաթ իլէ վէր'լիպ տէ , գիմէ իւգին իտիմ.մ.գտէ տիր ։ Ըհճագչալուգ խուսուսունտա , մաղազամըզ իլէ հիչ պիր մաղազա րէ. գապէթ իթմէմէքտէ տիր , վէ իտմէզ ։

ԲԱՐԼԱՏԸՃԸ ՍՈՒ

Մէզքիւր նէվիճատ սու , չէշիր իչինտէ պուլունմագտա օլուպ , պագըր. տան վէ բիրինճտէն մաամուլ էշեալարըն քիրինի իքի տագըգա իչինտէ թէ. միզլէմէքտէ վէ օ'նլարա ֆէվգէլաատէ պ'ր բարլագըլըգ վէրմէքտէ տիր ։ Իշպու բարլատըճը սու տախի Ալաճա համամընտա ՔԷԹԷՃԻլէր գարշ. սունտա Ն. 14 Հայկական Վաճառատունտա ֆիրուխթ օլունմագտա տըր։

ԲԱԶԱՐԼԸՂ ԵՕԳ—ՍԱԹԸՇԼԱՐ ԲԷՇԻՆ

ՏՕԳԹՕՐ
ՃԷԼԱԼԵԱՆ ԷՖԷՆՏԻ

Տօգթէօրու միւմաիլէյհ , եա. ըընըզ ֆրէնկի իլէթի , վէ պէլ սօուգլուղու , վէ ումում ալաթը թէնասիւլիյէ (ծննդական գործարանք), վէ խարար եօլլարընա տայիր խասթալըգլարը տիւչար օլանլարըն , էմրի թէտավիլէրինէ պագմագտա տըր ։

Տօգթօր Ճէլալեան էֆէնտի , սապահ վէճհ իւզրէ , հէր կիւն սաաթ 4տէն 10ա գատար , Պաղ. չէ–գարուսունտա , Համիտիեէ թիւրպէսի գարշըսընտա , Սիմաք. եան Վիչէն էֆէնտինին ԻՖԻ ԴԱ. ԲՈՒԼՈՒ թէամիյէն օլան 32 նիւ. մէրօլու խանէսինտէ խասթալար գապուլ իթմիքի կիպի , բազար կիւնլէրի տախի , Պէյօղ. լունտա , Աղա համամընտէ , Սա. գըզ–աղաճը ճատտէսինտէ , 27 նիւմէրօլու քէնտի խանէսինտէ , բէդավա մէրիզանը գապուլ իյ. լէմէքտէ տիր ։

Էսրար Փարխանէն վէ Թաճտան Գըզլարտան , Գոլրաղ ճըլլար պաշը խարիճինտէ , Լոխինէլի Դէօրդ ա. ղանըն Թիւթիւնճիւ տիւքքեանըն. տա տախի սաթըլմագտաըր։

ՔԻՆԱ ԳԱԼԻՊԼԱԹԱ
Ուլըմըլ Պըզըր ..., ...

ԲԷՔ ԹԷԽԱԻՐԼԻ, ՎԷ ԼԷԶԻԶ, ՎԷ ԳՈՒՎՎԷԹ ՎԻՐԻՃԻ ՏԻՐ

Ալթմըշտան վէ գան ազըլըղընտան , վէ սիւիր զայիֆիլիքլէրտէն նէշէթ իտէն խասթալըգլար իչին բէք միւֆիտ տիր ։

Մէզքիւր շարապ ատամըն իշթահըը աչըպ եիւզինէ ըէնգ կէթիրիր , վէ տօ. տագլարընա ըըըմըզըլըգ վէրիր . վէ քէ. զալիք վիճուտէ սինիրլիք վէ խաֆիֆլիք , վէ ֆիքրէ տախի պէըրագըը վէ աչըգ. լըգ քէսպ իթտիրիր ։

Մէզքիւր շարապ Գալաթատա քէօրրիւ պաշընտա վագը Մէհէմ էտ-Ալի-բաշա խանընտա Ամէրիգա էճզախանէսինտէ , վէ Իսթանպօլտա տախի Պաղչէ գարուսունտա Գասապեան էճզա մաղազասըն. տա պուլունմագտա տըր ։

Բիայէթլու էհալիմիզէ շունու տախի խապէր վէրիրիզ քի , շիմտիեէ գատար քէնտի խանէսինտէ խասթէկեանը գապուլ իյլէմէքտէ պուլունան աթըպպայի հազըգատան տօգթօր Հինքեարպէկեան էֆէնտի , շիմտիտէն սօնրա , մէզքիւր Ամէրիգա էճզախանէսինտէ , հէր սալը վէ բէնճշէմպէհ վէ ճումաա իր. թէսի կիւնլէրի էօյլէտէն սօնրա հազըր պուլունարագ , միւրաճաաթ իտէն մէրի. զանը գապուլ իյլէյէճէք տիր ։

Մաչէտոր Վ. Պէյլէրճեան

ԻՍԿԷՆՏԷՐՈՒՆՏԱ
ՅԱԿՈԲ ՊԷՇԻՇԵԱՆ
ՎԷ ՍՈՂՈՄՈՆ ՆԱՐԻՆԵԱՆ
ՇԻՐՔԷԹԻ

Միւմաիլէյհիմ էֆէնտիլէր շէհ. րի մէզքիւրտէ տէնիզ գօմիսիօնճու. լուգ այլէ իշթիղալ իթմէքտէ օլուպ, վաբօր մալ էսուքէմէք , վէ կէրէք պունլարըն հօմիսէճէ իշլէրինի թէսվիյէ ի մէք , կէրէք գա. թըրճը վասիթասըլա անատօլու. նուն հէր թարաֆընա մալ եօլլա. մագ խուսուսլարընտա էօհէր ճի. հէթ միւշտէրիլէրին մէնաֆիինի կէօզէթմէքտէ օլտուգլարընտան , Իսկէնտէրունտա իշլէրինի քէնտիլէ. րէ հէվալէ իտէճէն զէվաթըն հէր հալտէ մէմնուն օլմալարընա չալը. շաճագլար տըր ։

ՏՕԳԹՕՐ
ՅԱԿՈԲ ԷՖԷՆՏԻ ՍԻՄՕՆՕՖ

Բայըլթըլըգլըմըզըն վէ միւլքիյէ միզտէն օլտուղու հալտէ պիր թա պիպի հազիգ տանըշ տըրմըշ տըր . չէօյլէ քի տօգթօր Յակոբ էֆէնտի Սիմօնօֆ Փարիզտէ քէնտի իլմինի բէք բարլագ սուրէթտէ թահսիլ ու իքմալ վէ քէնտի շէհատէթնա մէսի տըր ու իւթիհալ պիրլէ , պու տէֆա պու թարաֆա ավտէթ իյլէտիկինտէն , վէ շիմտի բի հալ եաղ մէվսիմի օլմագ ճիհէթիլէ Գօ. ղազ իչինտէ , Մէզըր պուրնունտամ մահէլլէտէ 30 նիւմէրօ իլէ միւրագ. գամ սահիլխանէտէ իգամէթ իյլէ. մէքտէ պուլունտուղունտան , հէր կիւն մահէլլի մէզքուրտէ , բէն. շայէ միւրաճաաթ իտէն բէյֆիզ. լէրի գապուլ իյլէմէքտէ օլտուղու կիպի , չարշէմպէհ կիւնլէրի տախի, մէճճանէն օլտուղու հալտէ , պագ. մագտա տըր ։

Բազար իրթէսի վէ բէնճշէմպէհ կիւնլէրի , սաաթ 6 տան 8 է գա. տար , Իսթանպօլտա Պաղչէ գա. րուսունտա վագը 18 նիւմէրօլու Մէրհամէթճեան էճզախանէսինտէ պուլունմագտա , վէ միւրաճաաթ իտէն բէյֆիզլէրէ մէճճանէն պագմագտա տըր ։

ԷՃԶԱԽԱՆԷՅԻ ԻՍՊԷՋԷՐԵԱՆ
ԻՐԱՏԷԼԷՐԻ

Իսթանպօլտա Պաղչէ–գարուսունտա, էմթաա կէօմրիւկիւ գարշըսընտա քիւ. չագ իւէտիկիմիզ 43 նիւմէրօլու էճզա. խանէմիզ իչին քեաֆֆէյի իլաճլարըմըզը Եվրոպատան հէնուզ ճէլպ իյլէմիշ օլուպ. քեաֆֆէյի խաթիրգարաթըմըզը տախի , տիգգաթը թամամ իլէ հազըրլամըշ օլ. տուղումըզը տօգթօր էֆէնտիլէրէ վէ միւ. թէպէր էհալիյէ իլան խոէրիզ ։

Սէվկիւլ իգթիզաընճա , պալըգ եաղը խաթիրլա իթմէքտէ օլան զէվաթա , գա. ըըըգ վէ պօգուրսուգ եաղլարտան իճթի. նապ իթմէք խաթէտիքլէրինտէ , հէնուզ կէլթիրթմիշ օլտուղումուզ Բէթէրմօլէր ֆապրիգասընըն հալիս մօրինօ պալըգը եաղլարընտան իշթիրա իթմէլէ. րինի խալիսանէ պէեան խոէրիզ ։

Իլաճլարըն եագըյմասընա ֆէվգէլատէ տիգգաթ օլունմագտա օլտուղու կիպի, Փիյաթճա տախի, խարիճ խոէպիլէճէկինտէն իհմէլի քէնտի. միզէ մէնէք իթթիխազ իթմիշ օլտու. ղումուզտան , թէշրիֆ խոէն միւշթէ. րիլէրին մէմնուն գալաճագլարը պի իշթի. պահտ աըր։

Եէզ խանէմիզէ , մէմլէքէթիմիզին էն միւթէհայիր տօգթօրլարընտան , տօգթօր Գ. Թիւրապեան էֆէնտի տէվամ իթ. մէքտէ օլուպ, բազար կիւնլէրինտէն մաա. տա , հէր կիւն սաաթ 6տան 9ա գատար հասթալարընա պագմագտա տըր , վէ կէօզ , գուլագ թապիպի տօգթօր Գուա. թօմիրեա տախի հէր կիւն հասթալարընը սաաթ 7½տան 9ա գատար գապուլ իթ. մէքտէ օլուպ , սայիր միւթէհայէր տօգ. թօրլարտան տախի տէվամ խոէնիլէր վար տըր ։

Յ. ԻՍՊԷՋԷՐԵԱՆ

ՄՈՒՍԱՅԷՆԷՅԻ ԽԱՍԹԷԿԵԱՆ
ՏՕՔԹԷՕՐ ՇՈՒԱՐՑ

Էօյլէտէն , էօյլէ սօնրա ալաֆ. սաաթ 4 է գատար

40–Պույուք Հէնտէք սօգագը–40

Տօքթէօրու միւմաիլէյհին գա. պինէսինտէ , հէր նէվի հալա պօ. շալըշը , վէ նէֆէս եօլլարընա էն. վայը էճզա պուխարլարը իթիլէ. մէկէ մախսուս ալէթլէր մէվճուտ օլուպ , աղ ճիկէր վէ պօղազ վէ պուրուն խասթալըգլարընա խու. սուսի օլարագ պագարըը կիպի , է. էքթրիք ալէթլէրիլէ իճրա օլու. նան հէր նէվի թէտավիյէ եարան էսկի կէօքիւզ վէ նէզլէ , վէ պօղ. մաճա էօքսիւրիւք , վէ տիֆթէրի վէ եէլ վէ սինիր խասթալըգլարը , վէ քէօթիւրիւմիւք վէ սաիրա կիպի իլէթլէրին թապիպի խուսուսի տիր։

Բէղա , կիպի խասթալըգլար , գայիֆիւք վէ ղայրիհիմ։

ՍԱՐՐԱՖԻՑԷ

ԵՎՐՕՊԱ ՊՕՐՍԱԼԱՐԻ

Փարիզ , 29 յունիս	
Ֆրանսըզ ֆօնտօսու 3 %	80 9
» » 5 %	114 10
Եահուտի Օսմանիէ ալթընը	10·85
» » գարանտը	11 07½
1865 Իսթիգրազը	-
1869 »	59·
1873 »	57·
Րումէլի շըմէնտըֆ. թահվիլը	49 87½
Օսմանլը Պանգասը	746 25
Գրէտի Լիօնէ	691 25
Րուս ֆօնտօսու 5 % (1877	-
Րուսիանըն Շարգ իսթիգրազը	-
Իթալիա ֆօնտօսու	89-05
Մըըըր իսթիգ. պիրլէշմիշ	270·
Իսբանիա խարիճի իսթիգրազը	27-¾
Գամպիօ Լօնտրա իւզէրինէ	25-15
Փարիզ, (Պուլվար) 29 յունիս	
Ֆրանսըզ ֆօնտօսու 5 %	114·10
Եահուտի Օսմանիէ	11-
Լօնտրա 29 յունիս	
Ինկիլիզ գօնսօլիտի	99·⅜
Եահուտի Օսմանիէ ալթընը	10·13/16
» » գարանտը	10-⅞
1865 Իսթիգրազը	15-½
1869 »	12-½
1871 »	59-
1872 (Պօնտօ Թէքզօր)	22-
1873 »	11-
Տէվլէթի Ալիեէնին 1877 իսթիգրազը	69-
Օսմանլը Պանգասը	19-⅝
Րուսիա իսթիգրազը 1873	81-¼
Մըըըր իսթիգրազը պիրլէշմիշ	54-
» իմթիեազլը (շըմէնտը.)	79-
Տաիրա սանիէէ	53-
Մըըըրըն Րօշիլտ իսթիգրազը	77-½
1877 Մուհարէպաթ էսհամը	102-
Գամպիօ Բարիզ	-
Վիէննա , 29 յունիս	
Լօնտրա իւզէրինէ գամպիօ	-
Րումէլի տէմիր եօլ թահվիլաթը	-

ԳԱԼԱԹԱ ՊՕՐՍԱՍԸ

Եահ. Օսմ. յունիս 17 ագշ. գբ.			12-14
» » յունիս 18 սապ. աչ.			12-10
» » էն եիւքսէք			-
» » էն աշաղը			-
» » Սաաթ 5 տէ			12-10
1863 Իսթիգ. (Մութօն) 6 % ֆ.			-
1865 » » 6 % ֆ.			70-
1869 » (Բինար) 6 % ֆ.			64-
1872 » (Պօնտօ Թէքզօր			22·50
1873 » (Բինար) 6 % ֆ.			58-50
Րումէլի շըմէնտըֆէր			48-75
Րէջօր		ղուրուշ	-
Հէվալէսիզ		»	10-
Ազշէ ֆայիզի		%	9-

ԱԳՍԻՕՆԼԱՐ ՖԻԵԱԹԸ

Գրէտի ժէնէրալ 6 %	6-28
Սօսիէթէ ժէն 6 %	5-15
Իսթանպօլ Պանգասը	9-20
Սօսիէթէ Օթօման	4-
Թրամվայ 5 %	540-
Լավրիօմ (մատէն)	174-

ԱԳՉԷԼԷՐԻՆ ՖԻԱՏԱՍԸ

Օսմանլը լիրասը 100 ղուրուշտան	Ղ. Փ.
Ինկիլիզ լիրասը	110 20
Ֆրանսըզ ալթունու	87-59
Րօլ	90·20
Գրիմից ալթունու	81- 5
Պէեազ մէճիտիյէ	108- 5
Մէթալիք	207-20
Պէշլիք	211-20
Ալթըլըգ	126-30
Պագըր	700-
Գարպօն գայիմէսի գարիշ	900-

ԳԱՅՄԷՆԻՆ ՖԻԱՏԱՍԸ

Էն եիւքսէք	1060-
Էն աշաղը	1060-
Սաաթ 5 տէ	1060-

ՍԱՃԻՊ ԳԱԶԷԹԱ ԿԱՐԱՊԵՏ Ց. ՓԱՆՃԱՍԵԱՆ